

POZNÁVÁME SVŮJ REGION

Náves v Křoví s kostelem sv. Petra a Pavla.

FOTO: ING. ALOIS KOUKOLA, CSc.

V obci se intenzivně staví.

FOTO: ING. ALOIS KOUKOLA, CSc.

KŘOVÍ

Dnes je tato svérázná obec se svými občany i zastupiteli jednou z opor regionální samosprávy vykonávané městem Velkou Bíteší i příkladem dobré sousedské spolupráce v mnoha oblastech. Vyzvednout je nutno také její „věrnost“ Bíteši po nešťastné reformě státní správy v r. 2002. Ale v minulosti tomu bylo jinak...

Naši předkové - „moudří a opatrní“ na radnici města, nás před svéráznými „Křovany“ varovali zápisem v starobylé Městské knize pamětní, v den sv. Klimenta papeže a mučedníka, 23. listopadu L. P. 1673, kterým byl definitivně ukončen spor o louku „Dlapku“:

„...Protož Křované, v sousedství, nejsou hodni, aby se jim od města zdejšího, nyní i budoucně, i na časy věčné, nějaké dobrodiní – leč by to dobře městu tomuto vynahraditi uměli – prokázati mělo...též oni, Křované, proti městu nenáležitě, beze všech příčin povstali, v žádném sousedství dobrém býti nechtíce... nýbrž jako neznabohové a křivopřísežníci v šalbě klamu, podvodu a ve forteli přistižení a popadeni jsou, takže sami zastyděti se museli...“

Nášťestí zbyla z celého sporu jen úsměvná vzpomínka a Bítešákům - zejména radním - označení „frakaři“, neboť na ono důležité komisiční jednání, konané přímo v terénu, přišli naši předchůdci v dlouhých svátečních kabátech, posměšně řečeno „fracích“- i když nebyla neděle, bylo úterý. Ještě jednou byly naše vztahy narušeny, a to v roce 1981, kdy bylo Křoví - proti vůli občanů, po 114 letech samostatnosti - „připojeno“ jako „místní část“ k Velké Bíteši. A v této době začal znovu ožít hanlivý název pro město - „Frakařov“ a pro jeho funkcionářský aktiv již zmíněný název - „frakaři“. Samostatná obec Křoví byla totiž zřízena roku 1867, vyloučením z našeho města a pro svoji „svéráznost“ získala určité výsadní postavení u tehdejšího soudního okresu. Opět samostatnou se stala v roce 1990.

Sedím s dlouholetým „porevolučním“ starostou Milanem Ráčkem v kanceláři obecního úřadu a při shromažďování informací jen tak mimoděk vnímám jeho hrdost na rozvíjející se vesnici i na její aktivní a pracovitě občany. Následující řádky proto nebudou nějakou „metodologickou“ výpovědí, ale pouze volným přiblížením této vesnice čtenářům:

Název obce se zdá být jednoznačný a vypovídá o místě, které bylo před věky hojně zarostlé keří a houštím. Ve XIV. století mu ale předcházela název německý - „*Dietrichsdorf*“. Sídlo tedy mělo německé osadníky, pravděpodobně z bítešského kláštera založeného řádem německých rytířů. Leží v údolí, severovýchodně od našeho města, v nadmořské výšce 482 m - uváděno v roce 1900, 458 m - uváděno dnes, poblíž soutoku Bítýšky a Křovského potoka. Již před více než 100 léty se psalo, že osada má velkou okrouhlou náves, uprostřed s kostelem, obklopeným starými lípami, farou a školou. Z návsi pak vybíhají dvě hlavní ulice, větší „gruntovní“ - na sever (dělí se na dvě menší), menší „domkařská“ - na západ. Obec má i svůj znak se dvěma zkříženými klíči v modrém štítě. Vrchní je zlatý, spodní stříbrný a symbolizují sv. Petra a Pavla, jimž je zasvěcen zdejší kostel.

V dosud známých historických dokumentech je Křoví poprvé zmíněno v r. 1371, kdy je bratři Jan Starší i Mladší z Meziříčí prodali Vojslavovi z Křižínkova a ten je již v r. 1378 prodal bítešskému rychtáři Ondřejovi. Od něho je koupil v r. 1381 Hynek z Lipé. V r. 1437 je uváděn majitel Křišťan z Kuřima, v r. 1492 Vilém z Pernštejna, který je prodal bratřím Beneši a Dobšovi z Boskovic. V r. 1533 se vrátilo zpět pánům z Pernštejna a ti je prodali v r. 1550 paní Alžbětě z Lipoltovic. Od roku 1618 patřilo k Jinošovu a potom bylo prodáno Karlu Staršímu ze Žerotína a „přivtěleno“ k Náměšti, čímž také jeho historické feudální „putování“ v roce 1918 skončilo.

Křoví je poměrně velkou obcí, po Osové Bítýšce druhou největší v našem regionu a také centrem farnosti, do které ještě patří „jihomoravské“ obce Křižínkov a Katov.

Kostel zde býval „od dávných dob“, zasvěcený sv. Petru a Pavlu, o faře se zprávy nedochovaly. Více než tři století po válkách husitských byl „filiálkou“ bítešského kostela, takže mše svatě se zde konávaly až každou pátou neděli – později, po stížnostech věřících i každou čtvrtou i třetí. To trvalo až do roku 1785, kdy byla zřízena samostatná duchovní správa a postavena **fara**. Starý, malý kostelík byl obklopen hřbitovem, ale věřícím skýtal jen málo místa. Proto byl v letech 1807 – 1808 zbořen a vystavěn nový i s věží. Ze starého kostela zůstal pouze zvon, odlitý v r. 1479 v Brně. V kostele byly **varhany** postavené v r. 1850, přestavěné v r. 1946 a nahrazené novými v r. 2005, na které jsou nejen věřící náležitě hrdí. V r. 1900 se uvádí, že hned po založení fary „stávala **škola** na svém nynějším místě“, v r. 1840 byla nově vystavěna a v r. 1892 rozšířena. V r. 1896 byl v ní zřízen „zimní hospodářský kurz“. V roce 1897 byla založena Raiffeisenova **záložna** – hovorově „Rajfajzenka“.

Historické názvy tratí: Sady, Záhumenice, Na vrškách, Deblínský, Nad Ryglem, Pod padělký, Díly, Nad horou, K Radostínu, Ke Křižínkovu.

Nejdéle držené (přes sto let v r. 1900) byly rodné domy rodin: Strachových, Bartoškových, Ráčkových, Pololáníkových a Jaškových.

Železná ruda a tuha se nedaleko vesnice dolovala v letech 1850 -1860. K roku 1827 se uvádějí dva hlubinné doly „Jan“ a „Josef“, ve kterých se těžily železné rudy hnědel a ocelek. Pravděpodobně se nacházely pod hřbitovem. Důl „Terezia“ na severovýchodním okraji vesnice je zmiňován v r. 1835. Kromě několika dalších nalezišť v okolí je v r. 1928 uváděn důl „Sv. Trojice“ při cestě do Velké Bíteše.

Mlýnářství: Ves, díky své údolní poloze, byla již od dávných dob obklopena mlýny. Jejich historické názvy: „Rygl“ a mlýn křovský. Ten se r. 1673 nazýval „Markův“ a byl v držení křovského rychtáře. Nad ním již od 14. stol. stával „Kamenný mlýn“, později nazývaný „pustý“, nyní zcela zaniklý.

Vývoj vesnice a počtu obyvatel: Počátkem 17. stol. mělo Křoví 30 domů, po třicetileté válce zbylo 22 osedlých a 8 zpusťlo. Na sklonku 19. stol. - 72 domů ve kterých žilo 575 obyvatel. V roce 1930 to už bylo 120 domů, ale jen 503 obyvatel. Na počátku roku 2007 bylo v obci evidováno 209 domů a 519 obyvatel.

Významným rodákem je P. Blažej Ráček, kněz Tovaryšstva Ježíšova, profesor historie a spisovatel. Studoval m.j. v Klagenfurtu rétoriku, v Praze na KU historii a v Innsbrucku teologii. Byl profesorem na arcibiskupském gymnasiu v Praze – Bubenci.

Prezident T. G. Masaryk byl při své návštěvě ve Velké Bíteši dne 17.6.1928 uvítán Josefem Ráčkem z Křoví za okresní starostenský sbor a místním starostou Antonínem Tučkem. Zmíněn by měl být také Blažej Němec, který kromě toho, že byl aktivní sportovec a především fotbalový funkcionář, byl také vášnivý amatérský výtvarník. Spolu s naším MUDr. Petko Dačevem – svým velkým kamarádem, zachytili štětcem mnohá krásná zákoutí z Křoví i okolní krajiny. V různých historických obdobích dovedli „Křované“ na sebe vždy upozornit nějakým nevídaným činem, např. na konci války v r. 1945 si málem ustřelili věž vlastního kostela výstřelem z děla, zanechaným ustupujícími Němci.

Potok Bítýška, který protéká okrajem Křoví, činí ves a okolí zajímavým pro četné turisty z blízka i okolí, neboť tvoří jednu ze vstupních bran do „Přírodního parku Bílý potok“. Mnohým z vás známá, těm ostatním nabídnutá procházka kolem mlýnů, má jistě svůj půvab. Z města vyjdeme kolem „Bikosu“ nově nazvanou ulicí „K Mlýnům“, potom dále kolem Horního (Hejtmánkova), Prostředního (Hlouškova), Dolního (Knollova) a Křovského mlýna na okraj obce. Můžeme se vrátit, nebo pokračovat vpravo lesní cestou kolem „Jakoubka“- lesní kaplička se studánkou a dobrou pitnou vodou - až do Příbyslavic a

zpět do Bíteše. Výlet je možné absolvovat i na kole, cesty jsou většinou dobře sjízdné. Trasa je také součástí každoročního „vánočního pochodu“, který pravidelně - více jak 35 roků absolvuje na Štědrý den skupina asi 25 Bítešáků a který končí v Lesním Hlubokém.

A právě na okraji obce se „pochodníci“ z Bíteše setkávají s „křovskou větví“, vedenou nestorem Václavem Midrdlou, který organizuje i březnové putování za „Vítáním jara“ na Šmelcovně.

Pilíři hospodářské činnosti a tím i garanty zaměstnanosti v obci a okolí byly i jsou tyto subjekty: Sloučené Jednotné zemědělské družstvo Horka se sídlem v Křoví (původní JZD bylo založeno v r. 1957), Pila Křoví („Ráčkova“) a Kamenolom Křoví. Po určité transformaci či restituci po roce 1989 působí tyto subjekty dodnes. Navíc k nim přistoupila úspěšná firma holandského podnikatele - „Dettimex“, vyrábějící umělohmotné balicí folie a také několik drobných soukromých podnikatelů.

Dnes se stala z Křoví moderní vesnice s bohatým kulturním a sportovním životem i s rozvinutou infrastrukturou. Díky provedené plynofikaci a rekonstruované síti nízkého elektrického napětí, posílené třemi novými transformátory, je energeticky dobře zabezpečená a nabízí občanům různé varianty „čistého“ vytápění. Na ekologii je vůbec kladen velký důraz - obec postavila kořenovou čističku odpadních vod s přečerpávačkou a činí rozsáhlá revitalizační opatření.

V oblasti sportu byla provedena nákladná rekonstrukce fotbalového hřiště, včetně položení drenáží a nového travnatého povrchu, byl postaven tenisový kurt a víceúčelové hřiště s asfaltovým povrchem. Obec nezapomíná ani na svoji drobotinu, které zřídila a vybavila dětská hřiště v horní, střední a dolní části obce. Z ekonomických důvodů byla přemístěna základní škola do architektonicky zajímavé budovy mateřské školy, na které byla opravena střecha, provedeno zateplení, výměna oken a vchodových dveří. Opraveno bylo také místo posledního odpočinku - hřbitov.

Chvályhodná je také podpora výstavby bytů a rodinných domků, zabezpečující obci stabilizaci počtu obyvatel i příliv mladých. Byly vybudovány inženýrské sítě pro 28 stavebních parcel a připravují se pro dalších deset. Dokončuje se výstavba bytového domu se šesti byty. Ve středu obce bylo položeno 240 m nového chodníku, 150 m nových kanalizací a byly opraveny všechny místní komunikace. V ohrožených místech bylo umístěno 8 ks horských vpustí pro zachycení jarních a přívalových vod.

Do občanské vybavenosti patří i **Sokolovna**, která skýtá přístřeší 108 členům místní TJ SOKOL, působících v oddílech aerobiku, kulturistiky i kopané, navíc je částečně využívána jako druhé pohostinské zařízení. Starostou Sokola je R. Janšta ml. Kromě „dolní“ hospody je v obci i obchod provozovaný Jednotou, jehož budovu obec odkoupila a celkově opravila. Ve vsi je také poštovní úřad. O bezpečnost občanů se starají i místní dobrovolní hasiči v čele se starostou J. Bartoškem ml. a velitelem J. Doubkem ml., kterým obec zrekonstruovala zásahové vozidlo Avia a opravila střechu na zbrojnici i na garážích.

Svéráznost a hrdost na svoji obec potvrzují „Křované“ i dnes - a je to tak správné. Budujte svoji vesnici ke své spokojenosti, pro spokojený život vašich dětí i ku prospěchu celého regionu! To vám přeji jménem redakce Zpravodaje a připojují poděkování zastupitelstva města za dosavadní spolupráci.

Pozn.: Podrobnější informace najdou čtenáři v publikaci Jaromíra Kotíka „Letopisy obce Křoví“, z které, kromě „Vlastivědy moravské“, autorů Zavadila a Tiraye, bylo také čerpáno.

Alois Koukola